14/06/2020

«Οι Άγιοι ως ελπίδα των σημερινών αγωνιστών»

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Ως σφραγίδα και τέλος της μεγάλης εορταστικής περιόδου που ξεκινά από την Ανάσταση του Κυρίου, αλλά και ως απόδειξη του έργου της Εκκλησίας και της ενέργειας του Αγίου Πνεύματος στον κόσμο χαρακτηρίζει ο αείμνηστος λειτουργιολόγος και καθηγητής του ΑΠΘ, Ιωάννης Φουντούλης, την **Κυριακή των Αγίων Πάντων** στο βιβλίο «**Λογική Λατρεία**» των εκδόσεων της Αποστολικής Διακονίας. Παραθέτουμε το απόσπασμα από το βιβλίο, στο οποίο **ο Ιωάννης Φουντούλης** αναλύει τα της εορτής:

Με την Κυριακή των αγίων Πάντων, κατακλείεται ο κινητός κύκλος των εορτών, που άρχισε από την Κυριακή του Τελώνου και Φαρισαίου. Στο κατανυκτικό Τριώδιο και στο χαρμόσυνο Πεντηκοστάριο μας παρουσίασε η Εκκλησία όλο το έργο της θείας οικονομίας, με κέντρο την μεγάλη εορτή του Πάσχα. Είδαμε την πτώσι των πρωτοπλάστων και την ανόρθωσι του γένους μας δια της αναστάσεως του

Χριστού. Χαιρετίσαμε την έλευσι του Παρακλήτου στον κόσμο και πανηγυρίσαμε την γέννησι του νέου λαού του Θεού, τον εγκαινισμό και την έκχυσι του αγίου Πνεύματος, «επί πάσαν σάρκα». Σε στενό σύνδεσμο με την εορτή αυτή ευρίσκεται η παρούσα εορτή, η σφραγίς και το τέλος της μεγάλης εορταστικής περιόδου. Έρχεται δηλαδή σαν απόδειξις του έργου της Εκκλησίας, της ενεργείας του αγίου Πνεύματος στον κόσμο. Γιατί μας παρουσιάζει τους καρπούς της σποράς εκείνης, τον θερισμό των λευκών χωρών που εστάλησαν να θερίσουν οι απόστολοι. Και όπως παρατηρεί πολύ ωραία ο Νικηφόρος Ξανθόπουλος στο συναξάριο της ημέρας: **οι θειότατοι Πατέρες εθέσπισαν την εορτή αυτή μετά την κάθοδο του αγίου Πνεύματος για να δείξουν ότι η παρουσία του παναγίου Πνεύματος δια των αποστόλων επέτυχε να αγιάση και να σοφίση το ανθρώπινο φύραμα και να αποκαταστήση τους ανθρώπους στην θέσι των αγγέλων δια του Ιησού Χριστού, είτε με την προσφορά του μαρτυρικού των αίματος, είτε με την ενάρετο πολιτεία και διαγωγή των**. Και έργο υπερφυσικό διαπράττεται. Κατεβαίνει το Πνεύμα, ο Θεός, και ανεβαίνει ο χους, ο άνθρωπος. **Ανεβάζει ο Λόγος του Θεού την θεωθείσα σάρκα και έλκει μαζί της και εκείνους που θέλουν να πράξουν έργα συνδιαλλαγής με το Θεό. Οι πρίν αποξενωμένοι από τον Θεό, ενώνονται με τον Θεό και γίνονται φίλοι Του**. **Τα έθνη προσφέρουν την απαρχή των, τους αγίους Πάντας.**

Αλλά και ένας δεύτερος λόγος προεκάλεσε την σύστασι της συλλογικής αυτής εορτής. ***Πολλοί άγιοι είναι γνωστοί και τιμώνται με εορτές και πανηγύρεις από την Εκκλησία. Και σε πολλούς όμως άλλους εσκήνωσε το Πνεύμα το άγιον και τους καθηγίασε. Έμειναν όμως άγνωστοι και αφανείς. Αυτούς λοιπόν τους αγνώστους της αγίους τιμά σήμερα η Εκκλησία, όσους «κατά Χριστόν επολιτεύσαντο εν Ινδοίς και Αιγυπτίοις και Άραψι και Μεσοποταμία τε και Φρυγία και τοις άνωθεν του Ευξείνου έτι δε και εν πάση τη Εσπερία άχρι και αυτών των Βρεττανικών νήσων, απλώς ειπείν εν Ανατολή και Δύσει***».

Και ένας τρίτος λόγος προβάλλεται από τον συναξαριστή. **Όλοι οι άγιοι όσοι χωριστά τιμώνται θα ήταν επιβεβλημένο να συναθροισθούν σε μία κοινή εορτή, για να δειχθή με αυτόν τον τρόπο, ότι όλοι μαζί για ένα Χριστό αγωνίσθηκαν, σε ένα κοινό στάδιο, το στάδιο της χριστιανικής αρετής έτρεξαν, ενός Θεού δούλοι ήσαν και από αυτόν αξίως έλαβαν τους στεφάνους της νίκης. Για να είναι έτσι η κοινή εορτή κοινή παρόρμησις στους πιστούς, που πιστεύουν στον ίδιο Χριστό και είναι δούλοι του ιδίου Θεού και αγωνίζονται όπως και όλοι εκείνοι στον στίβο του αθλήματος της κατά Χριστόν πολιτείας**. Παρόρμησις, αλλά και βεβαία ελπίς ότι την δόξα εκείνων θα κατακτήσουν και οι σημερινοί αγωνισταί και στον χορό εκείνων θα

συναριθμηθούν και εκείνοι, που βαστάζουν σήμερα «το βάρος της ημέρας και τον καύσωνα».1 Ότι η εορτή αυτή θα είναι αύριο και δική μας εορτή , όταν η χάρις του Θεού ευδοκήση να μας καλέση στον μακάριο κόσμο της θριαμβευούσης στον ουρανό Εκκλησίας. Γιατί με την ελπίδα αυτή ζούν τα τέκνα της Εκκλησίας˙ ότι και αυτά που ακούουν σήμερα το «Τη σήμερον ημέρα, Κυριακή μετά την Πεντηκοστήν, την των απανταχού της οικουμένης εν Ασία , Λιβύη και Ευρώπη, Βορρά τε και Νότω, αγίων πάντων εορτήν εορτάζωμεν» κάποτε θα συνεορτάζουν και θα συνεορτάζωνται μαζί με αυτούς.

«Του Κυρίου μου πάντας υμνώ τους φίλους,
εί τις δε μέλλων εις τους πάντας εισίτω».

Η εορτή όμως αρχικώς δεν είχε τόσο ευρύ περιεχόμενο. Ήταν εορτή μόνο πάντων των μαρτύρων. Ήδη κατά τον Δ΄ αιώνα έχομε λόγο του ιερού Χρυσοστόμου στην εορτή αυτή. Και το Τυπικό της Αγίας Σοφίας της Κωνσταντινουπόλεως κατά τον Ι΄ αιώνα προβλέπει σύναξι και παννυχίδα στην Μεγάλη Εκκλησία και στον ναό των αγίων Μαρτύρων, που έκειτο πλησίον του ναού των αγίων Αποστόλων. Η εορτή τιτλοφορείται «των αγίων Πάντων», αλλά το συναξάριο της ημέρας προσδιορίζει ότι επιτελείται η μνήμη «των αυτών αγίων και καλλινίκων μαρτύρων των εν πάση τη οικουμένη κατά διαφόρους καιρούς μαρτυρησάντων υπέρ του ονόματος του μεγάλου Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού». Αν η πληροφορία του Ξανθοπούλου είναι ακριβής, η εορτή των αγίων Πάντων εθεσπίσθη επί Λέοντος του Σοφού, όταν αυτός έκτισε ναό και ήθελε να τον τιμήση έπ’ ονόματι της συζύγου του Θεοφανούς, που ευηρέστησε «κατ’άκρον τω Θεώ». Του υπεδείχθη όμως, ότι δεν θα ήτο φρόνιμο να ανατεθή ναός σε γυναίκα έστω και αγία, που απέθανε όμως προ ολίγου και δεν της έδωσε ακόμη ο χρόνος «το τίμιον και σεβάσμιον». Ο βασιλεύς επείσθη και ανέθεσε τον ναό στην τιμή των «απανταχού της γης πάντων αγίων... ειπών˙ Εί και Θεοφανώ αγία, μετά τούτων πάντων συναριθμείσθω».

Όπως όμως και αν προήλθε η αρχή της νέας εορτής με το γενικό περιεχόμενο, όχι δηλαδή μόνο των μαρτύρων αλλά και όλων των αγίων, η επέκτασίς της ήταν πολύ επιτυχής. Μάρτυρες του Χριστού δεν είναι μόνο εκείνοι που έχυσαν το αίμα των για την πίστι του Χριστού και έδωσαν έτσι την σφραγίδα στην πίστι και στην μαρτυρία των. **Μάρτυρες είναι όλοι όσοι αγωνίσθηκαν τον αγώνα της χριστιανικής ζωής και εβάστασαν με καρτερία τον σταυρό του Χριστού στον κόσμο αυτόν. Αυτοί που εμαρτύρησαν δια Χριστόν το καθημερινό μαρτύριο της συνειδήσεως**. 1. **Οι ομολογηταί, που ωμολόγησαν την καλή ομολογία «ενώπιον εθνών τε και βασιλέων»**. 2. **Οι ιεράρχαι, που εποίμαναν θεοφιλώς το ποίμνιο του Χριστού και εστήριξαν την ορθή πίστι. Οι όσιοι και οι ασκηταί, που εσταύρωσαν την σάρκα «συν τοις παθήμασι και ταις επιθυμίαις»**

. 3. **Οι άνθρωποι του κόσμου, που έζησαν στην γη των πειρασμών και των δοκιμασιών, αλλά που «επολιτεύοντο» σαν να βρισκόταν στον ουρανό**. **Και μαζί με αυτούς οι προφήται, οι δίκαιοι και οι προπάτορες της Παλαιάς Διαθήκης,** που έζησαν κατά νόμον και «εμαρτυρήθησαν δια της πίστεως» περιμένοντες την επαγγελίαν. 4. **Και εξαιρέτως η αγίων αγία, η υπεραγία παρθένος και μητέρα του Χριστού, η Θεοτόκος Μαρία**.

Και ενώ η παλαιά υμνογραφία της εορτής μένει πιστή στο αρχικό θέμα, τους μάρτυρας , όπως το απολυτίκιο «Των εν όλω τω κόσμω μαρτύρων σου...» και το κοντάκιο «Ως απαρχάς της φύσεως τω φυτουργώ της κτίσεως, η οικουμένη προσφέρει σοι, Κύριε, τους θεοφόρους μάρτυρας...», η νεωτέρα υμνογραφία επεκτείνει την ανύμνησί της σ' όλους τους χορούς των αγίων.
Τρία από τα εκλεκτότερα τροπάρια, τα στιχηρά των αίνων του δ΄ ήχου, προς το «Ως γενναίον εν μάρτυσι» θα παραθέσουμε. Θα επακολουθήση το δοξαστικό των αποστίχων του εσπερινού του πλ. β΄ ήχου:

«Τους αγίους ο Κύριος
τους εν γη εθαυμάστωσε·
τα αυτού γαρ στίγματα και παθήματα
εν τη σαρκί ανεδέξαντο,
εν τούτοις κοσμούμενοι
και ταις θείαις καλλοναίς
προφανώς αναθέμενοι·
Ούς υμνήσωμεν,
ως αμάραντα άνθη,
ως αστέρας
απλανείς της Εκκλησίας,
ως εθελόθυτα θύματα».

«Σύν προφήταις απόστολοι,
συν οσίοις διδάσκαλοι,
συν ιερομάρτυσι πάντες δίκαιοι
και γυναικών αι αθλήσασαι
και πόθω ασκήσασαι,
των αγίων η πληθύς
και δικαίων τα τάγματα
ευφημείσθωσαν
ιεραίς μελωδίαις,
ως της άνω
βασιλείας κληρονόμοι,

ως Παραδείσου οικήτορες».

«Οι την γην ουρανώσαντες
αρετών εν φαιδρότητι,
οι Χριστού τον θάνατον μιμησάμενοι,
αθανασίας την πρόξενον
οδόν οι βαδίσαντες,
οι τα πάθη των βροτών
χειρουργία της χάριτος
εκκαθάραντες,
οι εν όλω
τω κόσμω ομοψύχως
εναθλήσαντες γενναίως,
ανευφημείσθωσαν μάρτυρες».

«Δεύτε πιστοί,
σήμερον χορείαν επικροτήσαντες,
ευσεβώς πανηγυρίσωμεν
και των αγίων πάντων την ένδοξον
και σεβάσμιον μνήμην ενδόξως τιμήσωμεν,
λέγοντες·
Χαίρετε,απόστολοι ένδοξοι,
προφήται και μάρτυρες
και ιεράρχαι.
Χαίρετε, οσίων ο δήμος
και των δικαίων.
Χαίρετε , τιμίων γυναικών ο χορός
και Χριστόν υπέρ του κόσμου πρεσβεύσατε,
νίκας τω βασιλεί κατά βαρβάρων δωρήσασθαι
και ταις ψυχαίς ημών το μέγα έλεος».

(20 Ιουνίου 1970)

(Από το βιβλίο Λογική Λατρεία, εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1984).